

HOVEDSAKEN

Lofoten-fiskerne frykter **søl** fra oljeboring. Nye bilder viser fiskernes egne **miljøskader**.

Tekst: INGA RAGNHILD HOLST

Foto: TERJE MORTENSEN

 VG SØNDAG

REPORTASJE | HELSE | HISTORISK | VEKTKLUBB

I Ballstad i Lofoten lukter vinden torsk.

BALLSTAD (VG) Det betyr at det lukter penger, sier lokalbefolkningen. Her har fisker og lokalpolitiker Børge Iversen (Ap) høstet av havet i 40 år.

Og det skal han fortsette med til tross for at olje- og energiminister Ola Borten Moe (Sp) og Arbeiderpartiet ser ut til å ville bore etter olje midt i Iversens matfat, på de fiskestinne områdene i Nordland 6, som området så nøkternt kalles.

– Det kommer til å bli et rabalder, sier Iversen til VG.

OLJE OG FISK: Denne uken ble det kjent at Arbeiderpartiets programkomite går inn for en konsekvensutredning av oljeboring i de uåpnede havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Det er sjelden en slik utredning ikke ender med petroleumsvirksomhet. Oljedirektoratet mener at bunnen under der Iversen går ut med sjarken i all slags vær, kan inneholde 1 270 millioner fat

olje. Oljen får de vente med å hente opp, mener Iversen.

– Sameksistens mellom olje og fiskeri er ikke forenlig i disse områdene.

Feltet der oljen ligger, er smalt. Her er det ikke plass til plattformer, fartøy som skyter seismikk og til Iversen og hans mange kolleger. Det er dokumentert at seismikkskyting skremmer fisken. Å skyte seismikk betyr at man sender trykkluftbølger ned i havet for å finne ut hva som skjuler seg i bunnen.

Da Oljedirektoratet samlet informasjon om grunnen i dette området hang Havforskningsinstituttet på slep og telte hva fiskerne fikk på line og i garn før og etter seismikkskytingen.

Seien ble skremt bort, mens blåkveiten svømte rett inn i garnene, observerte de. Seien har ikke kommet tilbake, mener fiskerne.

– En kollega av meg sier at han så en forskremt sei inn i en av fjordene her, sier Iversen spøkefullt.

Forskerne bekreftet at fisken endret svømmemønster som følge av stress, men at den vendte tilbake avhengig av art og bunnforhold. De mener også at de

VIL IKKE HA OLJE: Fisker Børge Iversen, fisker på line fra egen båt i Lofoten. Han er mer bekymret for oljen enn for trålerne. Han mener at trålerne nå har mer skånsomt utstyr og merke – Trålerne fisker ikke på samme feltene som oss, sier Iversen til VG.

foreløpig har for lite data til å kunne si noe om hvordan fiskens nerver kan påvirke fiskerinæringen.

TRÅLERNES BUNNKUSING: Fiskerinæringens bekymring for livet i havet kan paradoksal nok slå tilbake på dem selv. Norges geologiske undersøkelse har sammen med oljeselskapet Lundin Norway tatt en halv million nye bilder med forsvarets ubåt. Bildene viser at havbunnen ikke er jomfruelig land. Tvert imot har fiskeriet satt spor over store områder.

– Trålerne har satt ti til tretti centimeter dype spor i havbunnen og kastet opp sedimentene, sier geolog og prosjektleder Terje Thorsnes ved Norges geologiske undersøkelse (NGU).

Bildene viser trålspor som strekker seg utover store områder. I trålsportene ser man at dyrelivet på bunnen er forstyrret.

– Vi ser kun koraller et sted i det undersøkte området, og det er et sted hvor

trålerne ikke har mulighet til å gå, forklarer Thorsnes.

Marinbiologene ved Havforskningsinstituttet sier at der hvor det tråles intensivt, vil store saktevoksende bunndyr som koraller, svamper og sjøfjær, forsvinne og bli erstattet av dyr som hurtigvoksende småsnegler og børstemark. Forskerne vet ikke hvilke konsekvenser denne endringen får for økosystemets helse og produksjonsevne.

– Store bunndyr på havbunnen er

hjem for et stort mangfold av arter. For eksempel liker uer og brosme seg godt rundt korallrev. Vi har ennå ikke kunnskap om i hvilken grad endringene i forekomsten av bunndyr påvirker hva vi kan høste fra havet, sier marinbiolog og forsker Lene Buhl-Mortensen i Havforskningsinstituttet.

SKREIEN HAR KRYMPET: Mange som har fått en god porsjon nytrukket skrei med deilig rogn og lever, kjenner nok

historien om skreien som kommer svømmende fra Barentshavet til Lofoten for å gyte i de gode temperaturene. Men forskerne sier at dagens skrei er mindre enn hva den var tidlig på 1900-tallet, og at den har endret gytemønsteret sitt.

– Historiske data viser at skreien har gytt langs hele norskekysten så langt ned som til Vest-Agder, mens den nå stort sett bare gyter fra Lofoten og nordover, sier forsker Anders Frugård Opdal ved Uni Research til VG Søndag.

– Sameksistens er mulig

Norsk olje og gass, interesseorganisasjonen for oljeselskaperne, er glade for at det kan bli mulig å utforske Lofoten.

Oljeindustrien har lang

erfaring i å samarbeide med fiskeriene.

– I løpet av de årene industrien har vært i Nordsjøen har det vært utfordringer som vi

har klart å løse underveis. Oljeindustrien har strukket seg langt i forhold til å regulere egen virksomhet og fiskeriene har vært aktive. Det er spesielt

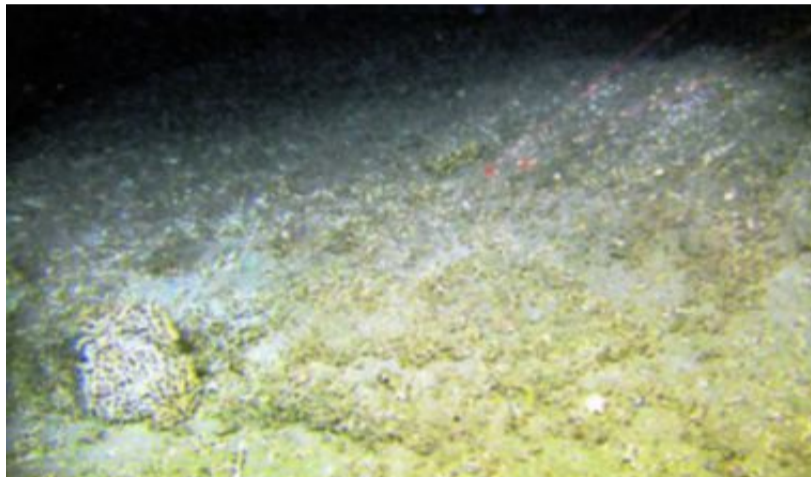
le utfordringer i Lofoten, men jeg har tro på at vi skal få dette til med felles kjøregler, sier administrerende direktør Gro Brækken i Norsk olje og gass.

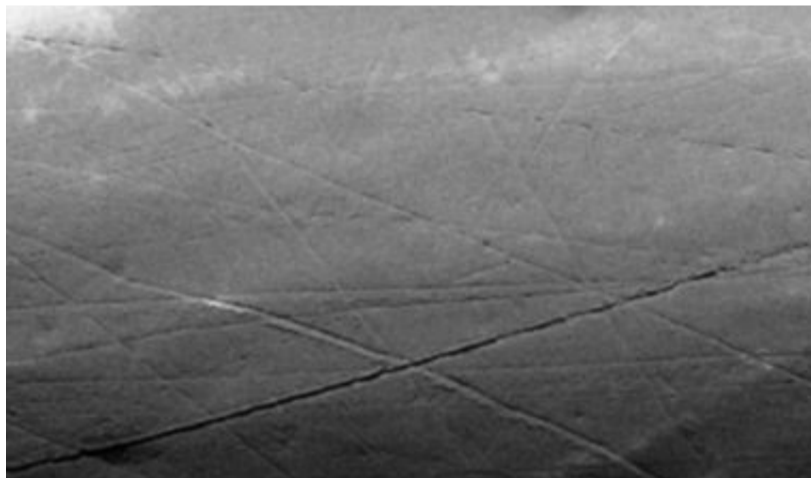
er selv at det nå er mer fisk i fiskebankene utenfor Lofoten.

KONSEKVENSTREDNING: Kystfiskerne er viktige for verftseierne i Lofoten. Derfor vil administrerende direktør i Ballstad Slip, Roger Abrahamson, ha grundige undersøkelser av fordeler og ulemper for det bores i Lofoten.

HER HAR TRÅLERNE GÅTT: Tilbake ligger knust korallrev som har vært hjem for mange arter. Forskerne vet ennå ikke hvordan ødeleggelsene kan påvirke økosystemets helse. FOTO: MAREANO-Havforskningsinstituttet

SETTER DYPE SPOR: Trålernes utstyr lager opp til 30 centimeter dype spor i havbunnen over store områder. Undersøkelser som er gjort viser at organismer som trenger lav tid på å vokse, forsvinner. Disse sporene er 193 meter brede og 122 meter høyt. Bildet er tatt med sonar på undervannsbåten Hugin fra ca. 40 meters høyde. Sonaren sender ut lydbølger og setter ved hjelp av avansert prosessering sammen bildet som likner på et svarthvitt-fotografi av bunnen. FOTO: Norges geologiske undersøkelse.

Også det kan skyldes trålfisket:

– Tidligere fisket man med garn og line fra små båter langs kysten. Men på 1920-tallet kom det kraftigere båter og bedre redskaper som gjorde at man fikk større fiske i åpent hav – i Barentshavet.

Dermed økte fisketrykket. Trålfisket i Barentshavet har gått hardest utover den største skreien. Samtidig noterer både fisker Iversen og fiskeristatistikere seg at bestanden av torsk, kveite og hyse har økt kraftig de siste fem årene. Det kan skyldes fornuftig forvaltning og klimafleks, mener forskere og politikerne.

HAVETS JORDBRUK: Audun Maråk, administrerende direktør i Fiskebåt, interesseorganisasjonen for den havgående fiskeflåten, sier NGUs bilder påviser gamle skader. Han er likevel godt kjent med problemstillingen.

– Det er ingen tvil om at trålfisket påvirker havbunn og fauna. Det er en naturlig konsekvens av å høste av havet. Fly over et landbruksområde, så ser du

hvordan bønder har kultivert landskapene. Det er en naturlig påvirkning av landskap og fauna i forhold til hvordan det så ut opprinnelig.

Erlend Hansen fra Stokmarknes jobber på Aker Seafoods trålere. Han mener at trålfiskeriet har egeninteresse i vern.

– Det har vært drevet trålfiske i nesten hundre år og det er klart det vil finnes spor etter dette under havet. Og vi er blant dem som i dag har mest kunnskap om havbunnen. Vi vet hvor det er korallrev eller hvor det er skarpt fjell. Den kunnskapen har vi delt med myndighetene og vi deltar i dag i vernearbeidet, forklarer Hansen.

– **Ingen av oss er interessert i å slippe en trålpose ned på plasser hvor det er korallrev. Da får vi opp ruiner som gir oss arbeid med å reparere redskapene.**

Men ingen av dem vil ha oljeleting i Nordland.

VIL HA OLJE: De som driver forretning i Lofoten derimot, vil gjerne være en del

av oljeeventyret. Norge tjente 4124 milliarder kroner på oljevirkosomheten i fjor, det er femten ganger så mye som den samlede verdiskapningen i primærnæringene.

Verkstedindustrien ser at det kan være penger å tjene på Lofot-olje. Stian Andersen er mekaniker på Ballstad Slip som reparerer kystfiskernes båter. Han ønsker oljeindustrien hjertelig velkommen.

– **Det betyr flere oppdrag og arbeidsplasser både her og på andre verft.**

Arbeidsgiver og partner i verkstedet, Roger Abrahamson, vil ha kunnskap om konsekvensene.

– Vi ser fordelene. Men den ene næringen må ikke gå på bekostning av den andre. Vi er avhengige av fisket. Vi ønsker en konsekvensutredning og finner man at det er flere fordeler enn ulemper, ja, så er vi positivt innstilt.

STORE PENGER: Men fiskerne står fast på sitt:

FAKTA

Olje i store tall

- I dag er det 70 felt i produksjon på norsk sokkel. Det ble produsert to millioner fat olje hver dag. Dermed er Norge den sjuende største oljeproduzenten i verden.
- I 2010 sto petroleumsvirksomheten for 21 prosent av verdiskapningen i Norge. Norge tjente 4 124 milliarder kroner på olje i fjor
- Verdiskapningen i oljesektoren er 15 ganger så stor som den samlede verdiskapningen i primærnæringene.
- Norge eksporterte petroleumsvarer for 500 milliarder kroner i fjor. Det er ti ganger mer enn eksportverdien av fisk.
- Rogalendingene har både de høyeste inntektene og største formuene i Norge.

Kilde: Oljedirektoratet, SSB

Det norske fisket

- Norske båter leverte 2,1 millioner tonn fisk, reker, skalldyr og skjell i 2012.
- Verdien av fiskefangsten utgjorde 14,1 milliarder kroner i 2012. I tillegg eksporterte Norge over 1,07 millioner tonn oppdrettsfisk med en førstehandsverdi på 30,7 milliarder kroner i 2011.
- Fisk er den tredje største norske eksportartikkelen og står for 5,7 prosent av den totale norske eksporten.
- Fisket har variert kraftig. Overfiske og naturlig variasjon gjorde at fangsten i 1990 bare var halvparten av dagens fangst.

Kilder: SSB, Fiskeridirektoratet

Dette taler for oljeboring:

- Gir store inntekter
- Skaper arbeidsplasser
- Kan gi bedre infrastruktur som vei, flyforbindelser og bedre redningsredskap til sjøs.

Dette taler mot:

- Risiko for utslipp som vil gjøre stor skade på livet under havet og samtidig ødelegge for fiskerinæringen. De rike fiskebankene kan bli forstyrret mens det gjøres seismiske undersøkelser.
- Oljekonsum gir utslipp av CO₂.
- Oljeindustrien skaper et høyt kostnadsnivå som gjør det vanskelig for andre næringer å konkurrere mot selskap i utlandet.

Kilder: Regjeringen, Fiskebåt – interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for den norske havfiskeflåten

– Hvorfor kan ikke oljen ligge hvor den er til fremtidige generasjoner? Verdien av den forsvinner jo ikke, sier Børge Iversen.

Også olje- og energiminister Ola Borten Moe er klar på hva han mener om fremtiden i Lofoten. Her kan Norge tjene 70 milliarder og 1 200 milliarder kroner eller 240 000 kroner per nordmann:

– Erfaringen fra mer enn 40 år med olje og gass viser at dette kan skje sammen med livskraftige fiskerier. Aktivitetsnivået i olje- og gassnæringen er nå høyt. Samtidig er fiskekvoter og fiskefangster rekordstore. Dette viser at det er mulig med både olje og fisk. Jeg godtar ikke at det skal være umulig å få til det samme nordøst i Norskehavet. Men jeg skjønner fiskernes bekymring, sier Ola Borten Moe til VG.

Frem til neste stortingsvalg får både Iversen og torskene ha Lofoten for seg selv. Oljeboringen i Nordland 6 er avhengig av den politiske sammensetningen etter valget, påpeker ministeren.